

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 30.5.2007
COM(2007) 279 konč.

BELA KNJIGA

**o strategiji za Evropo glede vprašanj v zvezi s prehrano, prekomerno telesno težo in
debelostjo**

{SEC(2007) 706}

{SEC(2007) 707}

BELA KNJIGA

o strategiji za Evropo glede vprašanj v zvezi s prehrano, prekomerno telesno težo in debelostjo

1. UVOD

Namen te bele knjige je vzpostaviti usklajen pristop EU, ki bo prispeval k zmanjšanju bolezni, ki so posledica slabe prehrane, prekomerne telesne teže in debelosti. Knjiga temelji na nedavnih pobudah Komisije, zlasti Platforme EU za ukrepanje glede prehrane, telesne aktivnosti in zdravja¹ ter zelene knjige „Spodbujanje zdrave prehrane in telesne dejavnosti: evropska razsežnost za preprečevanje prekomerne teže, debelosti in kroničnih bolezni“².

V zadnjih treh desetletjih se je stopnja prekomerne telesne teže in debelosti³ pri populaciji EU močno zvišala, zlasti med otroki, pri katerih je v letu 2006 po ocenah znašala 30 %. To kaže, da sta kakovost prehrane in stopnja telesne aktivnosti med populacijo EU vedno slabši, zato lahko v prihodnosti pričakujemo tudi porast kroničnih obolenj, kot so bolezni srca in ožilja, visok krvni pritisk, diabetes tipa 2, infarkt, nekatere vrste raka, kostno-mišične bolezni in celo številne vrste duševnih motenj. Dolgoročno bo to negativno vplivalo na pričakovano življenjsko dobo v EU in na slabšo kakovost življenja mnogih ljudi.

Svet⁴ je Komisijo večkrat pozval k oblikovanju ukrepov na področju prehrane in telesne aktivnosti, med drugim je sprejel Sklepe o debelosti, spodbujanju zdravja srca in diabetesu.

Posvetovanje v okviru zelene knjige je pokazalo splošno soglasje o tem, da mora Skupnost prispevati tako, da sodeluje z različnimi interesnimi skupinami na nacionalni, regionalni in lokalni ravni⁵. Udeleženci so poudarili potrebo po doslednosti in skladnosti politik Skupnosti in pomembnost večsektorskega pristopa. Poudarili so tudi, kako pomembno je, da EU usklajuje ukrepe, kot je zbiranje in razširjanje dobrih praks, ter da mora EU oblikovati akcijski načrt in jasno sporočilo zainteresiranim stranem. Zelene knjige je sledila resolucija Evropskega parlamenta o „Spodbujanju zdrave prehrane in telesne dejavnosti: evropska razsežnost za preprečevanje prekomerne teže, debelosti in kroničnih bolezni“, ki je navedena sporočila potrdila.

¹ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/platform/platform_en.htm

² http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/green_paper/consultation_en.htm

³ Problem prekomerne telesne teže se enostavno pojasni kot: **prekomerno uživanje hrane z visoko energijsko vrednostjo in majhna oziroma nezadostna poraba energije, kar povzroča presežek energije**, ki se nalaga v obliki telesnega maščevja.

⁴ Sklepi Sveta z dne 2. decembra 2002 o debelosti (UL C 11, 17.1.2003, str. 3); z dne 2. decembra 2003 o zdravih načinih življenja (UL C 22, 27.1.2004, str. 1); z dne 2. junija 2004 o spodbujanju zdravja srca (Sporočilo za javnost: 9507/04 (Tisk 163)); z dne 6. junija 2005 o debelosti, prehranjevanju in telesni dejavnosti (Sporočilo za javnost: 8980/05 (Tisk 117)); z dne 5. junija 2006 o spodbujanju zdravega načina življenja in preprečevanju diabetesa tipa II (UL C 147, 23.6.2006, str. 1).

⁵ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/green_paper/nutrition_gp_rep_en.pdf

Pri vsakem javnem ukrepanju na tem področju, vključno z morebitnimi ukrepi na ravni Skupnosti, je treba upoštevati tri dejavnike. Prvič, za življenjski slog posameznika in njegovih otrok je v celoti odgovoren posameznik sam, pri čemer se priznava pomen in vpliv okolja na njegovo vedenje. Drugič, samo dobro obveščen potrošnik lahko sprejema razumne odločitve. In nenazadnje, optimalen odziv na tem področju bomo dosegli le s spodbujanjem tako dopolnjevanja kot vključevanja različnih zadevnih političnih področij (horizontalni pristop) in različnih ravni ukrepov (vertikalni pristop).

Na več področjih bodo glavni ukrepi zadevali nacionalno ali lokalno raven. Javni ukrepi EU na teh področjih bodo namenjeni bodisi dopolnitvi in optimizaciji ukrepov na drugih ravneh odločanja, tako nacionalni kot regionalni, bodisi obravnavanju problemov, so same po sebi v pristojnosti Skupnosti. Veliko ukrepov se dejansko neposredno nanaša na delovanje notranjega trga (kot so zahteve za označevanje, odobritev zdravstvenih trditev na živilih in postopki kontrole hrane), medtem ko drugi spadajo v bolj specifične okvire, kot so skupna kmetijska politika (skupna ureditev trga za sadje in zelenjavo), pobude Komisije na področju izobraževanja, regionalne politike in nenazadnje tudi avdiovizualne in medijske politike. Komisija ima torej izjemno pomembno vlogo pri povezovanju zanimivih lokalnih in nacionalnih pobud ter pri vzpostavljanju vseevropskih mehanizmov za izmenjavo najboljših praks.

Zaradi vedno bolj globalnega značaja večine industrijskih sektorjev, ki posegajo na področja hrane in prehrane, ter da bi preprečili dodatno administrativno breme zaradi drugačnih in morda zelo različnih nacionalnih pravil ter obenem povečali konkurenčnost na novem inovativnem področju, ki temelji na raziskavah, zadevni gospodarski subjekti menijo, da je skupek usklajenih ukrepov na ravni EU boljša rešitev kot številni posamezni ukrepi na ravni držav članic.

2. NAČELA UKREPANJA

V reševanje tega pomembnega vprašanja na področju javnega zdravja je treba vključiti vrsto politik; od področja hrane in potrošnikov do športa, izobraževanja in transporta. Debelost se pogosteje pojavlja med prebivalstvom nižjih socialno-ekonomskih skupin, kar pomeni, da je treba posebno pozornost posvetiti socialnemu vidiku tega vprašanja. Ukrepi iz tega dokumenta zajemajo štiri temeljne vidike.

Izvajati jih je treba na vseh ravneh sprejemanja odločitev, od lokalne do ravni Skupnosti. Ukrepe Skupnosti se predlaga bodisi v okviru izvajanja vseh zadevnih politik in dejavnosti Skupnosti bodisi preko dopolnjevanja nacionalnih politik, kadar se to zdi primerno, kot to predvideva člen 152 Pogodbe ES.

Prvič, ukrepi morajo biti namenjeni reševanju temeljnih vzrokov za zdravstvena tveganja. Na ta način bodo ukrepi iz strategije prispevali k zmanjševanju vseh tveganj v zvezi s slabo prehrano in omejeno telesno aktivnostjo, ki med drugim vključujejo tudi tveganje prekomerne teže.

Drugič, opisani ukrepi so namenjeni delovanju na vseh področjih vladne politike in na različnih vladnih ravneh z uporabo vrste instrumentov, vključno z zakonodajo, povezovanjem v mreže, javno-zasebnim pristopom, ter vključitvi zasebnega sektorja in civilne družbe.

Tretjič, da bi bila strategija učinkovita, bo potrebno delovanje številnih zasebnih akterjev, kot sta prehrabena industrija in civilna družba, ter akterjev na lokalni ravni, na primer šol in občinskih organizacij.

Zadnji in morda najpomembnejši vidik pa zadeva spremljanje, ki bo v naslednjih letih bistvenega pomena. Število dejavnosti, namenjenih izboljšanju prehrane in telesne aktivnosti, je že precejšnje in se iz leta v leto še povečuje. Nadzor je pogosto majhen ali pa ga sploh ni, zato ni mogoče v celoti oceniti, kaj deluje dobro in ali je treba ukrepe izboljšati ali temeljito spremeniti.

3. PARTNERSKI PRISTOP

Komisija meni, da mora odziv Evrope pri obravnavanju prehrane, prekomerne teže in debelosti ter s tem povezanih zdravstvenih težav temeljiti na razvoju učinkovitih partnerstev.

Razvoj partnerstev za ukrepe na evropski ravni

Platforma EU za ukrepanje glede prehrane, telesne aktivnosti in zdravja je začela delovati marca 2005, da bi „zagotovila skupni forum za vse zainteresirane akterje na evropski ravni“⁶.

Forum je namenjen vzpostavitvi prostovoljnih ukrepov za premagovanje debelosti kot dopolnitev in podpora drugim pristopom. Njegovi člani so organizacije, ki predstavljajo industrijo, raziskovalne organizacije in civilno družbo na področjih javnega zdravja in potrošnikov. Člani so se zavezali, da bodo v okviru svojih področij delovanja sprejeli ukrepe, s katerimi bi lahko zmanjšali razširjenost debelosti. Marca 2007 je Platforma objavila zadnje poročilo o spremljanju svojih trenutnih dosežkov⁷.

Komisija bo nadaljevala dejavnosti platforme, ki so ključno orodje za izvajanje te strategije, in jih še naprej razvijala. V dveh letih so člani sprožili preko 200 pobud za dejavnosti na področju prehrane in telesne aktivnosti v EU. Poleg tega je prišlo do napredka v smeri dogovorjenega cilja o jasnem in zanesljivem sistemu spremljanja zavez in dogovorjenega pristopa za razvoj lokalnih temeljev za ukrepe (sodelovanje nacionalnih, regionalnih in občinskih organov).

Krepitev lokalnih mrež za ukrepanje

Dejanski rezultati bodo doseženi le v polnem partnerstvu in sodelovanju z lokalnimi zainteresiranimi stranmi. V tem smislu ter da bi razvili skupen pristop in enotne cilje, je treba oblikovati okvir za ukrepanje in ustrezne forume, ki bodo lahko povezovali akterje na vseh ravneh. Platforma EU je model, ki bi ga lahko posnemali tudi na lokalni ravni.

⁶ Listina platforme, marec 2005

http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/platform/docs/platform_charter.pdf

⁷ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/platform/docs/eu_platform_2mon-framework_en.pdf

Komisija meni, da bi morale biti za te forume na splošno značilno sodelovanje številnih zainteresiranih strani ter koordinacijska vloga vlad, da bi se zagotovila umestitev teh ukrepov v okvir javnega zdravja. Komisija je svoje nadaljnje razmišljanje na to temo objavila v dopolnilnem dokumentu z naslovom: „Posplošitev pojma partnerstva“⁸.

Države članice morajo spodbujati vključevanje medijskega sektorja, da bi oblikovali skupna sporočila in kampanje.

Platforma je učinkovito sprožila ukrepanje zainteresiranih strani v vrsti sektorjev, za boljšo povezanost med vladami in učinkovito izmenjavo prakse pa bo Komisija ustanovila skupino na visoki ravni, ki se bo ukvarjala z zdravstvenimi vprašanji, povezanimi s prehrano in telesno aktivnostjo. Cilj skupine bo zagotavljanje izmenjave političnih idej in praks med državami članicami z vključevanjem vseh vladnih politik. Povezava s platformo EU bo omogočala hitro komunikacijo med sektorji, spodbujala hitro izmenjavo in uporabo pristopov javno-zasebnega partnerstva. Obstoječa mreža za prehrano in telesno aktivnost bo razširila svojo vlogo in bo podpirala in olajšala dela skupine.

4. SKLADNOST POLITIKE NA RAVNI SKUPNOSTI

Ta bela knjiga se osredotoča na možne ukrepe na ravni EU za izboljšanje vprašanj v zvezi s prehrano in zdravjem. Zato se osredotoča na ukrepe, ki so bodisi v pristojnosti Skupnosti, kot je zakonodaja ali financiranje ustreznih programov, bodisi z evropskega vidika pomenijo dodano vrednost, kot je pospeševanje dialoga z zainteresiranimi stranmi globalne prehranske industrije ali razvoj primerjalnih kazalnikov za spremljanje v vseh državah članicah.

Bolje obveščeni potrošniki

Na znanje, želje in vedenje posameznikov, na primer v zvezi z načinom življenja in prehranjevalnimi navadami, vpliva njihovo okolje. To zadeva po eni strani dostop do jasnih, doslednih in utemeljenih informacij pri odločanju, katero hrano bodo kupili, po drugi strani pa širše informacijsko okolje, na katerega vplivajo kulturni dejavniki, kot so oglaševanje in drugi mediji.

Komisija si prizadeva za razvoj obeh navedenih področij. Označevanje hranilne vrednosti živil je eden od načinov posredovanja informacij potrošnikom, ki jim pomaga pri zdravem odločanju v zvezi z nakupovanjem hrane in pijače. Komisija trenutno pregleduje zakonodajo na področju označevanja hranilnih vrednosti, da bi nato Parlamentu in Svetu predlagala, da se to področje okrepi kot način obveščanja potrošnikov. Po posvetovanju glede označevanja, ki je potekalo spomladi 2006⁹, Komisija trenutno preučuje možnosti za označevanje hranilnih vrednosti. Preučuje tudi, ali je potrebna uvedba obveznega označevanja, koliko hranilnih vrednosti naj oznaka vsebuje in kako urediti označevanje na sprednjem delu embalaže (npr. poenostavitev označevanja ali uporaba posebnih znakov).

⁸ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/platform/docs/contacts2007_en.pdf

⁹ Označevanje: konkurenčnost, obveščanje potrošnikov in boljša pravna ureditev za EU. Posvetovalni dokument GD SANCO. Februar 2006.

Drugi vidik pa je ureditev glede trditvev, ki jih o svojih proizvodih navedejo proizvajalci. Uredba št. 1924/2006 o prehranskih in zdravstvenih trditvah na živilih je začela veljati januarja 2007. Glavni cilj je zagotoviti, da prehranske in zdravstvene trditve na živilih temeljijo na zanesljivih znanstvenih dokazih in da potrošniki niso zavedeni z nepopolnimi in nejasnimi trditvami.

Oglaševanje in trženje sta pomembna sektorja, namenjena vplivanju na potrošniške navade. Dokazano je, da oglaševanje in trženje živil vplivata na prehrano, zlasti otrok. Med oktobrom 2005 in marcem 2006 je Komisija organizirala okroglo mizo o oglaševanju, da bi preučila samoureditvene pristope in način, kako se lahko zakonodaja in samoureditve med seboj dopolnjujeta. Kot rezultat je bil v poročilu o okrogli mizi¹⁰ predstavljen model najboljše prakse za samoureditve (ali standardi upravljanja). Ti standardi se morajo uporabljati na posebnem področju oglaševanja hrane, namenjenega otrokom. Pri tem morajo obstoječe in različne pristope posameznih držav članic dopolnjevati prostovoljna prizadevanja, kot je na primer španska oznaka PAOS in nedavna pobuda Urada za obveščanje v Združenem kraljestvu. V tem okviru je treba poudariti tudi zahtevo Evropskega parlamenta v zvezi z uvedbo kodeksa ravnanja glede oglaševanja hrane z visoko vsebnostjo maščob, sladkorja in soli, namenjenega otrokom, med razpravo o spremembi direktive „ Avdiovizualne medijske storitve“(AVMS)¹¹. Nova Direktiva AVMS določa, da morajo države članice in Komisija spodbujati izvajalce medijskih storitev k oblikovanju kodeksov ravnanja v zvezi z reklamnimi sporočili o hrani in pijači, namenjenimi otrokom. Komisija meni, da je v tej fazi najbolje ohraniti obstoječi prostovoljni pristop na ravni EU, saj omogoča hiter odziv in učinkovito premagovanje naraščajočega trenda prekomerne teže in debelosti. Komisija bo leta 2010 ocenila ta pristop in različne ukrepe industrije ter določila, ali so potrebni tudi drugi ukrepi.

V sodelovanju z državami članicami in zadevnimi zainteresiranimi stranmi bo Komisija razvila in podprla posebne informativne in izobraževalne kampanje za dviganje ravni ozaveščenosti o zdravstvenih vprašanjih v zvezi s slabo prehrano, prekomerno telesno težo in debelostjo. Te kampanje bodo namenjene zlasti ranljivim skupinam, na primer otrokom.

Zagotavljanje možnosti za zdravo izbiro

Zdrava izbira pomeni, da je potrošniku zagotovljena možnost, da se odloči „zdravo“. Skupna kmetijska politika (SKP) ima pomembno vlogo pri proizvodnji hrane in oskrbi z njo po Evropi. Zato lahko z zagotavljanjem razpoložljivosti hrane, ki jo uživajo Evropejci, pomembno prispeva k evropskemu načinu prehranjevanja in boju proti debelosti in prekomerni teži. Komisija si v okviru SKP prizadeva spodbujati cilje javnega zdravja, najnovejši primer za to je reforma skupne ureditve trga (SUT) za sadje in zelenjavo, namenjena spodbujanju uživanja te hrane znotraj določenih okolij, kot so šole.

V okviru reforme skupne ureditve trga za sadje in zelenjavo želi Komisija spodbujati uživanje sadja in zelenjave med otroki, zato je predlagala, da bi se omogočilo razdeljevanje presežka proizvodnje izobraževalnim ustanovam ter otroškim in počitniškim domovom. Komisija predlaga tudi povečanje sofinanciranja EU do 60 % za spodbujanje projektov, namenjenih mladim potrošnikom (otrokom, mlajšim od 18 let). Organizacije proizvajalcev naj se v trenutnih promocijskih kampanjah, ki jih financira EU, osredotočijo na mlade potrošnike. V zvezi s tem je pomembno razmisliti tudi, kako zagotoviti dobro ali boljše cenovno dostopnost

¹⁰ http://ec.europa.eu/consumers/overview/report_advertising_en.htm

¹¹ Pred tem imenovana „Direktiva o televiziji brez meja“.

sadja in zelenjave, da bi spodbudili uživanje te hrane zlasti med mladimi. Sistem razdeljevanja sadja v šolah, ki bi ga sofinancirala Evropska unija, bi bil velik napredek v pravo smer. Ta sistem bi bil namenjen otrokom med 4. in 12. letom starosti in bo del reforme SUT za sadje in zelenjavo.

Vedno več je zanimanja za to, kakšna je sestava predelane hrane in kako bi s spremembo sestave živil lahko pripomogli k bolj zdravi prehrani. Industrija je že sprejela pomembne ukrepe, vendar ti niso bili vedno enotni za vse proizvode in vse države članice. Nekatere države članice spodbujajo spremembo sestave živil, na primer glede vsebnosti maščob, nasičenih maščob in transmaščob, soli in sladkorja. V skladu z raziskavo CIAA¹², izvedeno v EU leta 2006, je eno od treh podjetij navedlo, da so leta 2005 in 2006 spremenili sestavo najmanj 50 % svojih proizvodov. Spremenjena je bila sestava številnih vrst živil, vključno z žiti za zajtrk, pijačami, keksi, slaščicami, mlečnimi izdelki, omakami, juhami, začimbami, olji, prigrizki in proizvodi, ki vsebujejo sladkor.

Komisija predlaga, da bi leta 2008 začeli študijo, s katero bi raziskali, v kolikšni meri bi s spremembo sestave živil lahko znižali vsebnost hranil, ki imajo tako pomembno vlogo pri razvoju kroničnih bolezni. To bo zajemalo tudi oceno do takrat sprejetih ukrepov, tako ureditvenih kot prostovoljnih, na podlagi katere bo mogoče oceniti napredek v prihodnosti.

Komisija namerava v okviru partnerstva pospešiti izvajanje kampanj za zmanjšanje vsebnosti soli, saj so se izkazale kot nedvomno učinkovite, ter kampanj za izboljšanje sestave predelane hrane na splošno v EU.

Spodbujanje telesne aktivnosti

Pod telesno aktivnost štejemo različne dejavnosti, od organiziranega športnega udejstvovanja do „aktivne poti na delo in v šolo“¹³ ali aktivnosti na prostem, kot je delo na vrtu. Komisija meni, da morajo države članice in EU ukrepati proaktivno, da bi obrnili trend upadanja telesnih aktivnosti v zadnjih desetletjih, ki ga povzročajo številni dejavniki.

Prizadevanja posameznikov za večjo telesno aktivnost v vsakdanjem življenju je treba podpreti in razviti fizično in socialno okolje, ki bo to omogočalo.

Evropska komisija podpira tudi ukrepe za trajnostni mestni promet, in sicer preko kohezijske politike, CIVITAS ter programa Pametna energija za Evropo, ki leta 2007 vstopa v novo obdobje. Bistvenega pomena so projekti za spodbujanje hoje in kolesarjenja, zato se lokalne oblasti spodbujajo k njihovem izvajanju. Komisija želi zagotoviti, da se obstoječa finančna sredstva za javno infrastrukturo v celoti izkoristijo za namene zdravega načina življenja, kot je na primer aktivna pot na delo in v šolo; v letu 2007 bodo objavljene tudi „mestne smernice“ za ozaveščanje lokalnih oblasti o možnostih financiranja v vseh sektorjih.

Evropska komisija bo leta 2007 objavila zeleno knjigo o mestnem prometu, ki ji bo leta 2008 sledil akcijski načrt. Komisija namerava objaviti tudi smernice o načrtih trajnostnega mestnega prometa.

¹² Zveza industrij hrane in pijače.

¹³ Pot na delo in nazaj peš, s kolesom ali na drug aktiven način.

Prav tako bo Komisija izdala belo knjigo o športu, v kateri bo objavila predloge za zvišanje ravni športnega udejstvovanja v EU in razširitev športnega gibanja na splošno telesno aktivnost.

Prednostne skupine in okolja

Podatki kažejo, da se debelost med otroki v Evropi znatno povečuje in da nesorazmerno bolj prizadene tiste iz nižjih socialno-ekonomskih skupin. Med cilji kohezijske politike EU za obdobje 2007–2013 sta tudi spodbujanje prispevka mest k rasti in zaposlovanju ter ohranjanje zdrave delovne sile¹⁴. Pri programih, ki se osredotočajo na mestna območja, lahko ukrepi za obnovo javnih prostorov zajemajo infrastrukturo na socialno-ekonomsko prikrajšanih območjih in tako zagotovijo privlačne prostore za telesno aktivnost. Obenem bi morale prednostne naloge programa za zdravo delovno silo pomagati „zapolniti vrzel“ na področju zdrave infrastrukture in nevarnosti za zdravje. Pri prednostnih nalogah programa imajo lahko ključno vlogo ukrepi za spodbujanje telesne aktivnosti.

Otroštvo je pomembno obdobje, v katerem lahko posameznik pridobi navade zdravega vedenja in veščine, potrebne za vzdrževanje zdravega načina življenja¹⁵. Šole igrajo v tem smislu ključno vlogo. To je tudi področje, na katerem že obstajajo jasni dokazi o učinkovitosti ukrepanja: študije kažejo, da so lokalno usmerjeni ukrepi, namenjeni otrokom od 0 do 12 let, pri katerih sodelujejo številne zainteresirane strani, dolgoročno učinkoviti pri spreminjanju vedenja. Osredotočiti se je treba tudi na izobraževanje glede prehrane in na fizično aktivnost. Zdravstvena vzgoja in športna vzgoja sta med prednostnimi nalogami v programu vseživljenjskega učenja (2007–2013), posebno pa v podprogramu Comenius za šolsko vzgojo. Izvajati bo mogoče projekte tako glede prehrane kot telesne aktivnosti s poudarkom na športu in krepitvi sodelovanja med šolami, organizacijami za usposabljanje učiteljev, lokalnimi in nacionalnimi organi ter športnimi klubi.

Komisija bo leta 2007 financirala študijo o povezavi med debelostjo in socialno-ekonomskim statusom, da bi preučila, kateri bi bili najučinkovitejši ukrepi za reševanje tega vprašanja pri nižjih socialno-ekonomskih skupinah.

Razvoj podatkovne zbirke za podporo oblikovanju politike

Komisija namerava svoje delo opreti na močne temelje, ustvarjene s prejšnjim okvirom raziskav na področju prehrane, debelosti in glavnih bolezni, ki so posledica nezdravega načina življenja, kot so rak, diabetes in bolezni dihal. Ugotovila je, da je potrebnih več spoznanj o tem, kateri dejavniki vplivajo na izbiro hrane, in bo v okviru Sedmega okvirnega programa veliko raziskav posvetila vedenju potrošnikov, vplivu hrane in prehranjevanja na zdravje, možnim dejavnikom za preprečevanje debelosti pri ciljnih skupinah, kot so dojenčki, otroci in mladostniki, ter učinkovitim prehranskim ukrepom. Program bo obravnaval tudi dejavnike

¹⁴ Kohezijska politika za podporo rasti in novim delovnim mestom: strateške smernice Skupnosti 2007–2013, Sklep Sveta z dne 6. oktobra 2006.

¹⁵ EPODE in „Tiger Kids“ sta dva inovativna primera skupnostnih projektov za spodbujanje zdravega vedenja pri otrocih. EPODE na primer združuje starše, učitelje, zdravstvene strokovne delavce in lokalno poslovno skupnost v mestih po Franciji. Ukrepi zajemajo dogodke, kot so posebni „dnevi hrane“, med katerimi se otroci seznanijo z zdravo prehrano, ter organizacija „avtobusa na nogah“ do šole pod nadzorstvom staršev. Projekt „Tiger Kids“ je namenjen predšolskim in šolskim otrokom v štirih regijah Nemčije, njegov cilj pa je določiti standard kakovosti za preprečevanje debelosti. V njem sodelujejo starši, da bi se spodbujala zdravo prehranjevanje in aktivnost otrok tako v šoli kot zunaj nje.

zdravja, preprečevanje bolezni in spodbujanje zdravja v okviru teme „Optimizacija zdravstvenega varstva evropskih državljanov“.

Evropska agencija za varnost hrane (EFSA) od leta 2006 svetuje Komisiji glede izvajanja Uredbe o prehranskih in zdravstvenih trditvah na živilih. Nova vloga zajema svetovanje glede prehranskih standardov za hrano, označeno z zdravstvenimi trditvami na živilih, in ocenjevanje znanstvenih utemeljitev teh trditvev. Drug primer sodelovanja EFSA na področju, povezanem s prehrano, je posodabljanje priporočenega vnosa energijskih in hranilnih vrednosti za evropsko prebivalstvo.

Razvoj sistemov za spremljanje

Način zbiranja nacionalnih podatkov o debelosti in kazalnikov prekomerne telesne teže je v veliki meri neuskladen, kar otežuje primerjavo po EU. Poleg tega so na pomembnih področjih, kot je prehranjevanje, podatki omejeni.

Komisija je ugotovila, da je treba nadzor okrepiti na treh ključnih ravneh. Prvič, na makro ravni, da bi v okviru zdravstvenih kazalnikov Evropske skupnosti (ECHI) zagotovili dosledne in primerljive podatke o kazalnikih splošnega napredka na področju prehrane in telesne aktivnosti, kot je na primer pojav debelosti. Drugič, potrebno je sistematično beleženje ukrepov v državah članicah, ki bi omogočilo njihovo spremljanje in oceno učinka. Tretja raven pa zadeva posamezne projekte in programe, ki predstavljajo temelje za učinkovit odziv družbe.

Za spodbujanje spremljanja na makro ravni je Evropska komisija razvila evropski sistem raziskav o zdravju (EHIS), ki bo začel delovati leta 2007 in bo vzpostavil usklajen pristop pri rednem zbiranju statističnih podatkov o lastnih podatkih o višini in teži, telesni aktivnosti in pogostnosti uživanja sadja in zelenjave preko evropskega statističnega sistema (ESS). Komisija namerava do leta 2010 uvesti Evropsko raziskavo o zdravju (EHES), da bi dobila objektivne informacije o številnih kazalnikih na področju prehranjevanja, vključno z ITM, holesterolom in visokim krvnim pritiskom, pri naključno izbrani populaciji. Tudi EUROSTAT trenutno oblikuje prvi skupek kazalnikov prehranjevanja, namenjenih spremljanju vzorcev in trendov prehranjevanja. Poudarek pri dejavnostih v okviru ESS je na razvoju kakovostnih podatkov in kazalnikov o zdravstvenem stanju (vključno z debelostjo), pa tudi o načinu življenja (vključno s prehrano iz telesno aktivnostjo).

Glavni cilj bo določiti obseg politik in ukrepov, ki se izvajajo po državah članicah, ter okrepiti nadzor in oceno njihovega učinka. Komisija bo še naprej spodbujala nadzorovanje preko svojih projektov v okviru programa javnega zdravja, ki spodbujajo ukrepe povezovanja v mrežo in izmenjave informacij o dobri praksi na področju prehrane in telesne aktivnosti ter preprečevanja debelosti.

5. RAVEN DRŽAV ČLANIC

Komisija je oblikovala številne ukrepe v okviru svoje pristojnosti, ki jih je treba nadalje razviti v različnih političnih sektorjih. Kot že omenjeno pa je pri reševanju vprašanj glede prehrane, prekomerne telesne teže in debelosti bistveno ukrepanje držav članic samih. Obsežna vrsta ukrepov Komisije v okviru njene pristojnosti, ki jih treba razviti v različnih političnih sektorjih, je namenjena podpori ali dopolnitvi ukrepov držav članic. Pomembno vlogo igrajo namreč različno prehranjevanje v posameznih državah članicah in različne politične strategije. Poleg tega so ukrepi, oblikovani na regionalnih in lokalnih ravneh, bližji državljanom EU, kar je ključnega pomena. Pri ukrepih na teh ravneh se lahko veljavni splošni pristopi prilagodijo določenim lokalnim značilnostim. Tudi te ukrepe je treba spremljati, ocenjevati in o njih razpravljati. Komisija bo ukrepe na nacionalni in regionalni ravni zbrala in ocenila v sodelovanju s skupino na visoki ravni ter informacije o tem objavila na svoji spletni strani¹⁶. Komisija namerava preko že omenjene skupine na visoki ravni spodbujati najboljše prakso in nuditi kakršno koli podporo, primerno na ravni Skupnosti.

Države članice morajo imeti aktivno vlogo tudi pri razvoju partnerstev za lokalne ukrepe, s katerimi se lahko podprejo prostovoljne pobude, kot je razvoj odgovornega oglaševanja.

6. KAJ LAHKO NAREDIJO ZASEBNI AKTERJI

Zasebni akterji morajo igrati glavno vlogo pri razvoju zdrave izbire za potrošnike in pri tem, da jim omogočajo odločitev za zdrav način življenja: njihovo delovanje na tem področju lahko dopolnjuje vladno politiko in zakonodajne pobude na evropski in nacionalni ravni. Kadar zasebni akterji delujejo v različnih državah članicah, na primer velika industrijska podjetja, zajema široko področje za nadaljnje ukrepanje tudi razvoj usklajenega pristopa do potrošnikov po vsej EU.

Zagotavljanje možnosti in dostopnosti zdrave izbire: Prehrabena industrija (od proizvajalcev do prodajalcev na drobno) bi za potrošnike po vsej EU lahko dokazljivo izboljšala področja, kot je sprememba sestave živil glede soli, maščob, zlasti nasičenih maščob in transmaščob, in sladkorjev, ter razmislila, kako ravnati, da bodo potrošniki spremenjene proizvode čim bolj sprejeli. Podatki kažejo, da so dobre prakse prodajalcev na drobno v državah članicah pri pospeševanju prodaje zdravih proizvodov, kot je redno nizka cena sadja in zelenjave, pozitivno vplivale na prehrano.

Obveščanje potrošnikov: Prodajalci na drobno in prehrabena industrija bi lahko v celoti prispevali k tekočim prostovoljnim nacionalnim pobudam.

Komisija si prizadeva za spodbujanje boljših pravil oglaševanja in trženja, ki bi v vseh državah članicah ustrezala vsaj merilom Evropske zveze za oglaševalske standarde (EASA). V zvezi s tem nova določba v direktivi AVMS določa, da morajo države članice na nacionalni ravni spodbujati sisteme soureditve in samoureditve, sprejemljive za zainteresirane strani.

Komisiji bi bile dobrodošle nadaljnje pobude vodilnih podjetij za doseganje tega cilja.

¹⁶ http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/publichealth_en.htm

Uspešna samoureditve je odvisna od uvedbe sistemov za spremljanje razvoja in upoštevanja dogovorjenih kodeksov. Trenutno so v EU zmogljivosti na tem področju različne. Zato morajo države članice okrepiti sisteme samoureditve in jih prilagoditi modelu Komisije najboljše prakse. Platforma mora imeti vlogo foruma, ki bo na visoki ravni spremljal strategije na nacionalni in podnacionalni ravni, in sicer od proizvajalcev hrane do sektorja reklamnih sporočil.

Spodbujanje telesne aktivnosti: (1) Športne organizacije bi lahko sodelovale s skupinami za javno zdravje, da bi po vsej Evropi razvijali oglaševalske in tržne kampanje, ki spodbujajo telesno aktivnost zlasti med ciljno populacijo, kot so mladi ali pripadniki nižjih socialno-ekonomskih skupin. Vloga takih mrež bo določena v prihodnji beli knjigi o športu. (2) Lokalni in regionalni akterji naj aktivno sodelujejo z lokalnimi vladami, da bi se pri oblikovanju stavb, mestnih prostorov, kot so otroška in igrišča, in transportnih sistemov upoštevali cilji javnega zdravja.

Prednostne skupine in okolja: Šole nosijo veliko odgovornost pri zagotavljanju, da otroci razumejo pomen kvalitetne prehrane in telesne vadbe ter da jim je oboje tudi dejansko na voljo. Pri tem jim lahko pomagajo primerna partnerstva s zasebnimi stranmi, vključno s poslovno skupnostjo. Šole morajo biti zaščitena okolja in taka partnerstva morajo biti transparentna in nekomercialna.

Podjetja lahko podprejo tudi razvoj zdravega načina življenja na delovnem mestu. Skupaj z organizacijami zaposlenih morajo oblikovati predloge/smernice o tem, kako lahko podjetja različnih velikosti uvedejo enostavne in stroškovno učinkovite ukrepe za spodbujanje zdravega načina življenja zaposlenih.

Evropski in nacionalni klinični strokovni organi morajo oblikovati predloge za okrepitev usposabljanj zdravstvenih strokovnih delavcev na področju dejavnikov tveganja za bolezni v zvezi s prehrano in telesno aktivnostjo (kot sta prekomerna telesna teža in debelost, krvni pritisk ter telesna aktivnost), s posebnim poudarkom na preprečevanju in vlogi dejavnikov v zvezi z načinom življenja.

Oblikovanje pregleda nad dobro in najboljšo prakso: Organizacije civilne družbe, zlasti tiste, ki delajo na področju javnega zdravja, mladine in športa, bi lahko razvile podatke o vplivu politik in ukrepov na vseh ravneh.

7. MEDNARODNO SODELOVANJE

Komisija bo sodelovala z WHO pri razvoju sistema za nadzor prehrane in telesne aktivnosti v EU-27, ki bo eden izmed nadaljnjih ukrepov Evropske listine o preprečevanju debelosti, sprejete v Istanbulu 16. novembra 2006. WHO namerava leta 2007 sprejeti drugi akcijski načrt glede hrane in prehranjevanja. Evropska komisija pozdravlja ta posodobljeni okvir javnega zdravja, na katerem bodo temeljili prihodnji ukrepi, in se zavezuje k aktivnemu sodelovanju.

Komisija bo na področju dvostranskega sodelovanja še naprej tesno sodelovala z državami, ki so razvile svoje strategije, da bi medsebojno izkoristile svoje izkušnje, kot to že počne z ZDA od maja 2006.

8. SKLEPI IN SPREMLJANJE

Pojav debelosti bo eden od ključnih kazalnikov pri ugotavljanju napredka na podlagi te strategije v EU. S soglašanjem z Listino WHO so države EU izjavile, da „mora biti v naslednjih 4 do 5 letih v večini držav dosežen viden napredek, zlasti v zvezi z otroki in mladostniki, ter da bi se moral neugoden trend obrniti najkasneje do leta 2015“.

Komisija bo leta 2010 ocenila napredek in pregledala stanje na področju debelosti, da bi preučila, v kolikšni meri so bile njene politike usklajene s cilji te bele knjige in koliko akterji v Evropi prispevajo k doseganju teh ciljev. Pri pregledu leta 2010 bo mogoče videti konkreten napredek sektor v sektorjih, ki bodo medtem uvedli predloge ali smernice za ukrepanje. V posebnem primeru samoureditvenih ukrepov industrije bo moral pregled pokazati, kako ustrezno se ti izvajajo in kakšen je njihov učinek.